

**Úvodné slovo**

Vážení čitatelia!

NEZES podporuje od svojich začiatkov čo najefektívnejšiu účasť Slovenska v medzinárodných vzťahoch, preto plne podporuje zámer nášho vstupu do Európskej únie.

Záverečné štádium prístupového procesu Slovenskej republiky do EÚ pokladáme za mimoriadne dôležité pre všestrannú prípravu ekonomiky a celej spoločnosti na podstatne náročnejšie medzinárodné prostredie. Upozornenia zo strany kompetentných predstaviteľov EÚ, že terajšia úroveň prípravy v SR je nedostatočná, sú celkom opodstatnené a prichádzajú v pravý čas. Príprava je doteraz v mnohom povrchná, podriadená niekedy zámerom osôb, etnických, či iných skupín v rámci aktuálnych mocenských štruktúr. Podľa niektorých príznakov nesie znaky rukopisu známych volebných agentúr, koncentruje sa najmä na oblasť legislatívy, menej na otázky konceptuálne, na prípravu našej ekonomiky, podnikateľských, samosprávnych i iných inštitúcií a osobitne našich občanov. Okrem toho mala by sa zamerať aj na účinnejšiu informovanosť členských štátov i ostatných asociovaných členov Únie o Slovenskej republike. V informovanosti o Slovensku stále pretrvávajú nemalo nepravdivých, negatívnych signálov. Tie boli intenzívne rozširované do záveru roku 1998. Nahádzané blato dezinformácií opadáva, ale nepriaznivé fľaky ohováračiek zostávajú i po nástupe k moci tých, ktorí ich šíri. Náprava vyžaduje trpezlivosť, systematickú pôsobnosť na plnšiu informovanosť o Slovensku v zahraničí.

V zostávajúcich mesiacoch do 1. mája budúceho roka je žiadúce vykonať čo najviac pre odstránenie priepastných rozdielov vo výkonnosti a úrovni jednotlivých slovenských regiónov. Všestranne podporiť dobudovanie diaľničnej siete a aj inými aktivitami pôsobiť na výrazné zníženie nezamestnanosti. Zastaviť hrozivý výpredaj nosných podnikov, ktoré tvoria základ nevyhnutných zdrojov pre zlepšenie podmienok v zdravotníctve, školstve, kultúre. Zabrániť nežiadúcim stratám vlastníctva slovenských subjektov, vrátane pôdy, osobitne na juhu Slovenska. Ovládaný zahraničnými spoločnosťami bude, najmä po začlenení do EÚ, znamenať exodus Slovákov z tejto časti republiky a ohrozenie jej integrity.

Je tiež potrebné, aby racionálne sily koalície i opozície prešli k aktívnejšej podpore rozvojovej ekonomiky. Pre rozvojový program SR môžu veľa vykonať všetky vrstvy našej spoločnosti, rôzne združenia slovenskej inteligencie a aj v SR žijúce menšiny. Slovenský Maďar, Róm, Nemec, Rusín, Žid a i. by sa mali v spoločnom záujme viac pričiňovať o presadzovanie rozvojových záujmov Slovenska,

podobne, ako to robia tie isté menšiny v susedných i ďalších štátoch, vrátane USA.

Začatie vojny v Iraku bez súhlasu OSN odhalilo rozdiely v hodnotení tohto kroku v rámci členských štátov i desiatky kandidátskych štátov. O to viac vidí NEZES potrebu, namiesto frázovitých výziev „poďte k referendovým urnám“, poskytovať našim občanom plnšie informácie o dôsledkoch vstupu do EÚ a aj zámery ďalšieho rozvoja SR v nej. A to i napriek odmietnutiu nášho projektu (!) na podstatne širšie aktivity NEZES v rámci celého Slovenska.

Veríme, že diskusné fóra NEZES v Bratislave i v sídlach našich pobočiek za účasti významných osobností prispievajú k plnšej účasti v referende a po ňom k efektívnejšej angažovanosti tak našich členov a ich rodín ako i našich priaznivcov. Ide predsa o našu budúcnosť

Ing. Ladislav Lysák, DrSc., predseda NEZES

**Ekonomický komentár mesiaca****Očakávania a riziká vstupu Slovenska do EÚ v oblasti poľnohospodárstva**

Slovenská republika by sa mala pripraviť na vstup do EÚ tak, aby 1. máj 2004 nebol z hľadiska ekonomického dopadu na obyvateľov, dňom veľkého zlomu, ale plynulého prechodu na podmienky, ktoré vytvára jednotný ekonomický priestor EÚ.

Z politického hľadiska to bude významný deň pre Európu, keď odznejú viaceré významné prejavy štátnikov, ale potom by mali integračné procesy plynulo pokračovať ďalej až do nášho úplného členstva v únii, vrátane voľného pohybu pracovných síl, Schengenského hraničného priestoru a európskej menovej únie.

Intenzívne prípravy na tento dátum zaznamenávame aj v rezorte pôdohospodárstva. Dňom vstupu musí byť funkčná Poľnohospodárska platobná agentúra, inštitúcia nevyhnutná na fungovanie trhu s poľnohospodárskymi výrobkami a integrovaný administratívny a kontrolný systém, nevyhnutný pre prijímanie finančných prostriedkov z únie.

Aj keď si to možno široká verejnosť neuvedomuje, veľká časť integračných procesov sa už udiala. Týka sa to prispôsobovania legislatívy a prijímania pravidiel Spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ a harmonizácie slovenskej legislatívy s legislatívou EÚ.

So vstupom do EÚ sa však spájajú aj určité očakávania. Sme zvedaví, aký príbeh budeme žiť v tomto integračnom zoskupení. Členstvo v EÚ je pre nás príchodom do výlučného klubu európskych krajín a chápeme ho ako akt prijatia európskej spolupatričnosti. Strategickým prínosom členstva v tomto klube je prevzatie zásad ekonomického fungovania. Ich základom je fungovanie jednotného trhu, kde sa postupne minimalizujú bariéry trhovej výmeny. Veľkorysé otvorenie trhu kandidátskych krajín pre doterajšie členské krajiny únie v predvstupovom období ukázalo ochotu k liberalizácii obchodu. Rovnaké podmienky nám však EÚ prizná až dátumom vstupu. Dovtedy únia bude udržiavať status quo a inkasovať efekty z tohto stavu pre seba.

Za prínos členstva v EÚ pokladáme prehlbovanie špecializácie a účasť na voľnom obchode. Voľný obchod so systematicky odbúranými inštitucionálnymi bariérami umožňuje lepšie využívať zdroje, ktorými jednotlivé krajiny disponujú a využiť výhody zo špecializácie tam, kde sa naskytá možnosť priblížiť sa svetovej špičke. Je na profesionálnych organizáciách, aby túto potenciálnu možnosť naši farmári vedeli využívať hneď po vstupe. Za pozitíva vstupu pokladáme v agrosektore aj rozšírenie vnútorného trhu pre distribúciu potravinárskych a poľnohospodárskych výrobkov, reštrukturalizáciu výroby a tým aj zvýšenie kvality potravinárskych a poľnohospodárskych výrobkov i ochranu trhu proti vonkajším vplyvom mimo EÚ. Môžeme reálne očakávať, že to vyústi do zlepšenia dôchodkovej situácie tých našich poľnohospodárskych podnikov, ktoré preukáza, že sa vedú vyrovnáť s tvrdým konkurenčným prostredím únie. Pomôcť by im v tom mali priame platby a ďalšie finančné prostriedky, ktoré budú plynúť do agrosektoru z fondov únie.

Každá minca má však dve strany a aj jeden z Murphyho zákonov hovorí, že: keď sa vám zdá, že veci idú k lepšiemu, určite ste na niečo zabudli. Aké sú teda riziká vstupu?

Slovenskí poľnohospodári za určité riziko, ktoré vstup do únie môže priniesť, pokladajú vysoké náklady v predvstupovom období na splnenie podmienok vstupu, zvýšenie konkurencie dovážaných potravinárskych výrobkov z únie, rast cien agropotravinárskych výrobkov, schopnosť pripraviť projekty zamerané na rozvoj vidieka, výšku stanovených kvót na vybrané poľnohospodárske výrobky a vyplácanie nižšej úrovne priamych platieb oproti iným členským krajinám únie. Majú obavu, že naplnenie týchto rizík povedie k bankrotom fariem, ktoré sa nedokážu prispôsobiť novým konkurenčným podmienkam. Musíme reálne priznať, že predvstupová pozícia slovenského agrosektoru nie je na takej úrovni, ako by sme si želali, nielen v porovnaní s členskými

krajinami, ale aj v porovnaní s ostatnými kandidátskymi krajinami. Slovenskí farmári medzi reálne riziká vstupu celkom oprávnené počítajú aj nižšiu podporu štátu, ako v okolitých kandidátskych krajinách, čo bude zrejme mať za následok, že tieto štáty budú pre nich väčšími konkurentmi ako doterajšie členské štáty únie.

Zlepšenie postavenia agrosektoru očakávame od zvýšenia angažovanosti vládnych inštitúcií, nevládných organizácií, regionálnych, súkromných i verejných záujmových združení. Negociačná pozícia Európskej komisie však neberie do úvahy stav dopytu v jednotlivých kandidátskych krajinách a je podriadená pravidlám Spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ a rozpočtu EÚ do roku 2006. Ani stanovenie 10 ročného prechodného obdobia na vyrovnanie priamych platieb nie je dostatočne zdôvodnené a jeho skrátenie bude zrejme predmetom diskusií i po našom vstupe do únie.

Všetky zmeny, aj rozširovanie v agrosektore, prinášajú s rizikami aj nevyhnutné náklady na adaptáciu. Pokiaľ je takáto situácia sprevádzaná nedostatkom informácií, výsledkom môže byť rast neistoty a pokiaľ ide o zmeny, aj určitá opatrnosť až neochota. Preto je potrebné otvorene hovoriť nielen o pozitívach vstupu, ale aj o rizikách, aby ich bolo možné včas identifikovať a eliminovať.

Ing. Ivan Milko, PhD., podpredseda Rady NEZES

## Klubová činnosť

### Otváranie brán Indie

Pri príležitosti 55. výročia konštituovania Indickej republiky Nezávislé združenie ekonómov Slovenska s láskavou spoluúčasťou Veľvyslanectva Indickej republiky a v spolupráci s bratislavskou firmou India Gate usporiadalo 14. marca 2003 diskusné fórum s aktuálnou témou „O perspektívach spolupráce Slovenska s Indiou“. Dôvodom na usporiadanie fóra bola predovšetkým skutočnosť, že v posledných rokoch sa nádejne rozširujú obchodné styky slovenských podnikateľských subjektov s partnermi v IR a obojstranne rastie aj počet záujemcov o štúdium a študijné pobyty v SR i v IR. Diskusné fórum sa uskutočnilo v bratislavskom hoteli Kyjev za účasti predstaviteľov Veľvyslanectva Indickej republiky, predstaviteľov zainteresovaných ministerstiev SR a ďalších 158 hostí z vysokých škôl, vedeckých inštitúcií, spoločenských organizácií a združení slovenskej inteligencie, predstaviteľov slovenskej podnikateľskej sféry, ako aj členov a sympatizantov NEZES.

Vo vstupnej prednáške predseda Rady NEZES Ing. Ladislav Lysák, DrSc., bývalý veľvyslanec SR

v Indickej republike, stručne oboznámil účastníkov podujatia s históriou a kultúrou Indie, so svojimi skúsenosťami z pobytu a rokovaní v IR a hlavne so súčasnými ekonomickými a obchodnými aktivitami Indickej republiky a jej postavením vo svetovej ekonomike, v nadväznosti na perspektívne ekonomické a zahraničnoobchodné záujmy slovenských podnikateľských subjektov.

Generálny riaditeľ bratislavskej zahranično-obchodnej spoločnosti India Gate p. Ing. Akshay Kumar Dixit predstavil účastníkom fóra sociálno-ekonomickú štruktúru obyvateľstva Indie a kapacitné možnosti i základnú sortimentnú skladbu indického hospodárstva s ohľadom na možnosti rozvoja vzájomnej slovensko-indickej ekonomickej spolupráce a tovarovej výmeny.

Za ústredné inštitúcie podujatie ocenil a podporu ďalším aktivitám prisľúbil predstaviteľ Ministerstva hospodárstva SR p. Ing. Beňačka.

Za slovenskú podnikateľskú sféru vystúpili s vecnými informáciami hlavne p. Ing. Peter Chovanec, predstaviteľ firmy UNIMPEX, Martin a p. Ing. Róbert Maxián, riaditeľ komerčného odboru a. s. Kerametal, Bratislava. Obaja informovali o svojich skúsenostiach z pobytu v Indii a z organizovania vzájomných ekonomických a obchodných vzťahov s indickými partnermi, ako aj o konkrétnych možnostiach ich ďalšieho rozvoja.

S obsahom hlavných vystúpení účastníkov diskusného fóra oboznámime našich čitateľov v ďalších číslach mesačníka Siločiar.

Úspešné rokovanie diskusného fóra bolo zavŕšené voľnou diskusiou a vzájomným nadväzovaním osobných kontaktov účastníkov v závere podujatia pri ochutnávke obľúbených špecialít indickej kuchyne, ktorú pripravila sponzorská firma India Gate.

Július Handžárik

### Regióny N E Z E S

#### Činnosť pobočky NEZES – Košice

NEZES – Košice bolo založené dňa 1. 12. 1995 so zámerom podieľať sa na riešení hospodárskych úloh v rámci východného Slovenska. Poslaním združenia je prispievať k tvorbe sociálno-ekonomických teórií, vytvárať nové koncepcie a riešenia pre hospodársku politiku a prax a zúčastňovať sa na ich aplikácii do života. Strategickým cieľom NEZES bolo zabezpečiť intenzívny rozvoj vzdelania, kultúry a životnej úrovne obyvateľstva, ako aj udržiavať prepojenie s ekonomickou iniciatívou inteligencie v Bratislave.

Vychádzajúc z plánu našej činnosti sme zorganizovali viacero odborných akcií, napríklad:

Konferenciu pod patronátom VSŽ, ktorá sa konala v dňoch 1. – 3. 10. 1996 s témou Stratégia riadenia podnikov v trhovom hospodárstve. Naša pobočka bola organizačným garantom celej akcie, pričom odbornú garanciu prevzal NEZES Bratislava. Akcie sa zúčastnili poprední predstavitelia a manažmenty slovenských firiem, ktoré predstavovali svoje zámery rozvoja a expanzie na svetové a európske trhy s cieľom posilnenia slovenskej ekonomiky. Z akcie bol vydaný zborník a vytvorená predstava rozvoja ekonomiky nášho štátu.

V júni r. 1997 pod patronátom ministerstiev obrany a dopravy sme v Tatrách zorganizovali medzinárodnú konferenciu na tému Stretávanie lietadiel s vtákmi, pod gesciou príslušnej komisie NATO. Táto konferencia bola po prvý raz v krajine bývalej socialistickej zóny. Mala svoju odbornú aj prezentačnú časť medzinárodného významu.

V r. 1998, spolu s pobočkou v Rožňave, bola zorganizovaná medzinárodná konferencia Les a jeho vplyv na ekonomiku vidieka. Z akcie vznikli podnetné návrhy pre rezort poľnohospodárstva a vládu SR. Pozitívnym javom bola aj prezentácia rožňavskej pobočky.

V rokoch 1996 – 2002 boli zorganizované rôzne besedy s predstaviteľmi politického a odborného života pre našich členov v záujme zlepšenia informovanosti o podnikateľských zámeroch štátu (napr. s ministrom financií, pracovníkmi akadémie vied, predstaviteľmi NEZES, atď.).

Zapojili sme sa aktívne do činnosti Únie občianskych združení a nadácií, ktorú sme pomáhali vytvárať a tým usmerniť aj činnosť týchto mimovládnych organizácií v prospech záujmov SR.

Situácia po voľbách r. 1998 príchodom pravicovej vlády tieto zámery nepodporila, naopak, pod vstupom kapitálu do našej republiky sa začal rozumieť výpredaj národnej ekonomiky, jej bánk a ekonomického potenciálu.

Treba po pravde priznať, že prechodom politickej moci pod pravicové politické subjekty od roku 1999 dochádza k stagnácii v činnosti našej pobočky. Kým predchádzajúce iniciatívy nachádzali odozvu u štátnych orgánov vtedajšej vlády, po zmene nebadateľ u vládnych predstaviteľov tento záujem, naopak, dochádza k ignorácii našich aktivít a iniciatív.

red.

### Rezervované pre makroekonomiku

#### K hospodárskej politike štátu

V Siločiarach č. 3/2003 prof. M. Baránik poukazuje na stav makroekonomickej nerovnováhy v ekonomike SR, spôsobovaný, mimo iných faktorov vo veľkej miere nesytemovosťou v stave a spôsobe privatizácie národného majetku. Tých faktorov, vedúcich k nerovnovážnym stavom, je dnes skutočne viac, než je to ekonomicky únosné, nielen vo výpredaji národného majetku. Ide o to, že nerovnováha, t. j. deficitnosť, znamená, že daný subjekt viac vydáva, než je schopný vytvoriť v dôchodkoch (menej prijíma). To platí aj o ekonomike ako celku. Pritom, pochopiteľne, nemôže byť prebytkovou tá ekonomika, ktorá vykazuje deficity na všetkých rozhodujúcich úsekoch, a to tak v trhovom, ako aj vo verejnom sektore, v dôsledku čoho sa zvyšuje vnútorná i vonkajšia zadlženosť štátu (činí rádovo 2000 USD na obyvateľa). Schodky v tvorbe a v použití HDP sú tak rozložené na spotrebiteľov (zamestnancov), podnikateľov a na vládne (štátne) orgány. Z tohoto hľadiska sa ukazuje, že je ekonomicky nevyhnutné bližšie skúmať **prvotné príčiny** týchto deficitov, ktoré opticky vyúsťujú v celkovej makroekonomickej nerovnováhe, ťahanej u nás dvojítm deficitom: deficitom štátneho rozpočtu a deficitom bežného účtu krajiny.

Jednou z týchto prvotných príčin je **absentovanie efektívnych pravidiel a nástrojov v hospodárskej politike štátu všeobecne**. Platia vtedy, ak je každá spoločenská činnosť podriadená tvrdým rozpočtovým obmedzeniam, t. j. pohybu celkových výdavkov v rozsahu celkových príjmov a vyšší zisk – efekt možno touto činnosťou realizovať iba presadzovaním komponentov efektívnosti: zhosparňovaním a skvalitňovaním predmetu činnosti. To všetko v podmienkach symetrie právomoci a zodpovednosti. Inak povedané, ak pre všetky činnosti platia rovnaké obmedzenia vo finančnej oblasti, ako pre domácnosti a ak nemôžu subjekty (podniky, organizácie, ale aj vláda a pod.) presúvať vlastné neúspechy v efektívnosti (stratovosť, deficitnosť) na niekoho iného (spravidla na štát alebo na obyvateľstvo), ale sú za tieto hmotne zodpovedné. To znamená, že monetarizovaná oblasť ekonomiky, reprezentovaná nákupmi obyvateľstva, musí byť plne a rovnako prepojená na všetky ostatné oblasti štátu, ktoré sú však monetarizované doteraz len zdanlivo. Ako príklad možno uviesť STV 1, ktorej v súčasnosti chýbajú zdroje na viac ako polmiliardovú stratu, ale nechýbajú jej na enormne vysoké platy a na poskytovanie vysokého odstupného a iných neefektívnych výdavkov. Pritom nikto nenesie za tento stav hmotnú zodpovednosť, ale obohatiť sa mohol. Strata sa vykompenzuje zvýšením koncesionárskych poplatkov. Tak by sa dalo pokračovať napr. tým, že firma vykáže stratu, ale môže robiť dlhy ďalej, že vláda schváli štátny rozpočet, ktorý

má podobu zákona, ale v priebehu roka sa vysoko prekročí a pod.

Povinnosť manažmentu racionálne hospodáriť so zverenými prostriedkami v rámci tvrdých rozpočtových obmedzení je u nás všeobecne neznámym pojmom. A ako sa ukazuje, bude ním dovtedy, **kým ten, kto riadi určitý úsek, bude môcť na ňom nielen získať, ale mať aj recipročne čo stratiť pri zlom riadení alebo tunelovaní príslušného úseku. To musí platiť až po vrcholový manažment štátu!** V opačnom prípade sa straty nabaľujú a pôsobia na nerovnováhu v ekonomike cez krachovanie výrobných podnikov, bankových a nebankových inštitúcií tunelovaním, cez nekoncepčnú privatizáciu, nadmerné výdavky verejnej sféry, zhoršujúce sa výmenné relácie so zahraničím a cez zlé hospodárenie štátu vôbec. To všetko možno označiť za chyby a nedostatky hospodárskej politiky štátu, za chyby v riadení ekonomiky. Potvrzuje ich aj známa skúsenosť, že **žiadna ekonomika nefunguje, keď nedosahuje stále nové rekordy vo výrobe, v dôchodkoch a v zamestnanosti.** A slovenská ekonomika tento trend nedosahuje. Ide o to, že uvedený trend, budujúci spravidla na raste výkonnosti a konkurencieschopnosti ekonomiky a smerujúci takto k rovnovážnemu rastu a rozvoju, si vyžaduje cieľnú hospodársku politiku (chýba) a komplex systémových opatrení, schopných obsiahnuť vzájomnú prepojenosť celkových ekonomických i mimoekonomických procesov vo verejnom i trhovom sektore (chýbajú taktiež). Ukazuje sa, že s tým súvisí naliehavosť urýchleného dopracovania vhodného makroekonomického prostredia.

**Makroekonomické prostredie** tvorí inštitucionálny rámec, pomocou ktorého prichádza k pozitívnemu alebo negatívnemu nasmerovaniu (motivácii) celkových vývojových procesov v ekonomike prostredníctvom formálnych (legislatíva) i neformálnych spoločenských noriem a pravidiel, ako aj platného politického systému (môže ich účinnosť umocňovať, ale aj odmocňovať). Ukazuje sa, že si vyžaduje **trojjedinosť a spolupôsobenie:**

- dobrých zákonných noriem a pravidiel podnikania, ako aj daňového systému,
- účinnnej kontroly a
- sankčných postihov za neplnenie pravidiel a predpisov.

V ekonomike SR táto trojjedinosť výrazne absentuje. Len tak si možno vysvetliť, že do dnešných dní je spočítaných viac ako 60 mld. Sk daňových nedoplatkov a že beztretno možno robiť dlhy. I platobná neschopnosť firiem je v mnohých prípadoch obchádzaním pravidiel bez sankčných postihov – jednoducho, neplatia tvrdé rozpočtové obmedzenia monetarizovaného systému v pravom zmysle slova.

**Účinnosť pravidiel** (pri zabezpečení účinnej kontroly a sankčných postihov) treba dopracovať

z hľadiska posunutia ekonomiky k rovnováhe urýchlením efektívnej reštrukturalizácie trhového i verejného sektora a ísť cestou hojnosti k stabilite. To však zároveň znamená odmietnutie súčasnej reštriktívnej politiky. Centrom hospodárskej politiky sa musí stať HDP, optimalizácia jeho tvorby a využitia. Inými slovami: rast ekonomického koláča, podľa ktorého sa posudzujú úspechy v ekonomike, ako aj schopnosti a účinnosť vládnych manažmentov. Úspechy v tejto oblasti (ale aj neúspechy) sú najpresvedčivejšie, pretože sa týkajú všetkých občanov. A preto, keď sa i napriek všetkému aj pre rok 2003 plánuje schodok ŠR vo výške viac ako 56 mld Sk, mal by sa dôsledne využiť na ohniská budúceho rastu a rozvoja, ktorými sú v Slovenskej republike investície a export.

Prof. Ing. Viera Bacová, CSc.

### Medzinárodné ekonomické vzťahy

#### **Výkonnosť slovenskej ekonomiky počas transformácie a jej úroveň v porovnaní s krajinami V 4 a EÚ**

Po ničivom páde výkonnosti slovenského hospodárstva v rokoch 1991-1993 nastúpil r. 1994 jeho rast a prekonávanie následkov recesie.

Roky 1994-1998 sa vyznačovali relatívne rýchlym hospodárskym napredovaním, keď sa dosiahla priemerná miera rastu HDP 5.4%. V tej dobe patrila SR medzi transformujúce sa krajiny s najvyššou mierou reálneho ekonomického rastu. Vyššie tempo malo Poľsko, keď jeho priemer za rok činil takmer 6.0%. Podstatne pomalší vývoj dosiahlo Maďarsko s priemernou ročnou mierou 3.0% a ešte nižší ČR, t. j. 1.9%.

Zásluhou tohto hospodárskeho vývoja sa dostala SR r. 1998 výkonnosťou ekonomiky na úroveň r. 1989. Pred nami zavŕšili ekonomickú obnovu len dva transformujúce sa štáty, t. j. Poľsko a Slovinsko.

Kým v rokoch 1991-1993 v SR podstatne klesol podiel reálneho HDP na obyvateľa voči priemeru tohto ukazovateľa za EÚ, ekonomický vývoj SR v rokoch 1994-1998 už prevyšoval viac než dvojnásobne priemerný rast ekonomík EÚ a začal stúpať aj náš podiel na EÚ. Úroveň reálneho HDP na obyvateľa SR činila voči priemernej úrovni tohto ukazovateľa za EÚ r. 1995 41.1% a r. 1998 približne 47%. V porovnaní s niektorými krajinami EÚ sa vyvíjal tento podiel v uvedených rokoch takto: voči Rakúsku bol 36.5% a 44.2% a voči Grécku 69.7% a 74.7%. Podľa ekonomickej správy OECD za SR z r. 1999 bol náš reálny HDP na obyvateľa r. 1998 9520 USD. V tom roku malo vyšší reálny HDP na hlavu Slovinsko, ktoré bolo z transformujúcich sa krajín na prvom mieste a

ČR, ktorá zaujímala v poradí druhú priečku. Za nami sa radilo Maďarsko a za ním Poľsko.

Tempo vzostupu výkonnosti slovenskej ekonomiky v rokoch 1999-2002 sa však markantne spomalilo, keďže HDP rástol v priemere len o 2.6% ročne. Znamenalo to menej než polovicu (iba 48.1%) ročného rastu rokov 1994-1998. Taký vývoj nevytváral predpoklady na ekonomické približovanie sa SR k priemernej úrovni EÚ.

Ostatné krajiny V 4 -mimo Českej republiky - dosahovali v tej dobe oveľa vyšší priemerný ročný rast HDP. V Poľsku bol 6.2% a v Maďarsku 4.1%, kým ČR mala 2.2%. R. 2001 vykazoval HDP na jedného obyvateľa SR v parite kúpnej sily takmer 12300 USD, čo sa rovnalo 48 percentám priemeru reálneho HDP na hlavu EÚ. Z krajín V 4 bolo naďalej na prvom mieste Česko so 60 percentami a na druhú priečku „poskočilo“ Maďarsko s 52 percentami. Skupinu uzatváralo Poľsko s 39 percentami.

K hodnoteniu doterajšieho 13-ročného postkomunistického vývoja nášho hospodárstva a ekonomických výsledkov dosiahnutých za obdobie jeho transformácie sa stavajú niektorí slovenskí ekonómovia dosť nespoko, resp. málo kriticky. V tomto prípade vôbec nie je na mieste, aby sme si zakrývali oči. Naopak, je žiaduce, aby sme povedali o tomto vývoji a stave nášho hospodárstva skutočnú pravdu. Z komparácie ekonomického rastu za uplynulú dobu a z reálnej úrovne HDP na obyvateľa SR /v porovnaní s vyspelými štátmi v minulosti a súčasnosti/ vychádza, že aplikovaný spôsob transformácie nebol efektívny.

Podľa našich výpočtov rástol HDP SR v stálych cenách za 13 rokov v priemere o 0.5% ročne. Odhliadnuc od možnosti určitej diferencie vo výpočte tohto údajá sa dostávame k celkom jednoznačnému záveru, že to bolo slimačie tempo, ktoré nie je predstaviteľné pre normálne fungujúcu ekonomiku. Ak si pripomenieme, že Japonsko, ktoré malo v povojnovej obnove (v rokoch 1946-1955) priemerný ročný rast 10.9% a neskôr pri ďalšom rozvoji 9.6%, nič nám nezostáva, len úžas a zatrpknutosť nad našou nemohúcnosťou.

Z publikovaných dát vyplýva, že tvorba HDP SR prekročila r. 2001 len nepatrne jeho úroveň z r. 1990, t. j. asi o 8%. Oproti tomu dosiahol kumulatívny rast HDP za toto obdobie v štátoch EÚ približne 24% a v USA dokonca 40%. To znamená, že v porovnaní s východiskovým rokom, t. j. s r. 1990, sa nám dodnes omnoho viac „pootvorili nožnice“ v úrovni výkonnosti nášho hospodárstva oproti vyspelým krajinám, čiže náš odstup od nich sa od začiatku transformácie podstatne zväčšil.

Z porovnaní reálneho HDP na obyvateľa SR za roky 1990 a 2001 s týmto ukazovateľom v niektorých krajinách EÚ vychádzajú zhruba tieto rozdiely:

s Rakúskom 59% a 44%, so Španielskom 79% a 55% a s Gréckom 108% a 71%.

Zo správy Európskej komisie uverejnenej koncom januára r. 2003 vyplýva, že Slovenská republika – rovnako ako prevažná väčšina krajín kandidátskej desiatky (okrem Slovinska a Cypru) - sa po vstupe do EÚ r. 2004 zaradí v rámci budúcej zostavy jej 25 členov do tretej, najchudobnejšej skupiny. V tabuľke sa uvádza Slovensko s 50.6 percentami priemerného HDP na hlavu rozšírenej únie, keď ČR má mať 62% jej priemeru. V strednej skupine rebríčka sa nachádza napr. Grécko so 71%-ami a Španielsko s 92%-ami priemernej úrovne novej EÚ. U najbohatších krajín bude činiť HDP 172% priemeru EÚ. Ich úroveň oproti najchudobnejším krajinám bude 4.5 krát väčšia a rozdiel týchto štátov oproti SR bude 3.4 násobok.

Prof. Ing. Mikuláš Sedlák, CSc., člen Rady NEZES

### Z podnikateľskej sféry

#### Niektoré otázky riešenia problémov vnútornej ekonomiky z pohľadu malých a stredných podnikov

Možno smelo konštatovať, že stav malého podnikania sa priamo odráža na ekonomickej úrovni rodín a obyvateľstva Slovenska a preto mám za to, že je nanajvýš potrebné, venovať podpore rozvoja malých podnikov (MP) značnú a sústavnú pozornosť, najmä v súvislosti s asociačným procesom Slovenska do EÚ.

Vláde nemožno uprieť, najmä v poslednom období, snahu o systematickejšiu podporu MP, ale napriek už niektorým realizovaným opatreniam (zákon o štátnej podpore, úprava sadzieb dane z príjmu fyzických osôb, možnosť zníženia DP FO pri investovaní, úprava odpočítateľných položiek, inštitút paušálnej dane a pod.), naďalej dochádza k znižovaniu sociálnej a ekonomickej úrovne časti obyvateľstva, čo však nezodpovedá ekonomickému potenciálu a technickej úrovni krajiny.

Na druhej strane dochádza k zvyšovaniu ekonomickej a sociálnej úrovne i nezásluhovo v prípadoch, keď toto nie je kryté legálnymi príjmami, čo umožňuje nedokonalé legislatívne pozadie, a toto so sebou nesie zvyšovanie sociálneho napätia a často aj rezignáciu u predchádzajúcej skupiny.

Tento stav bol ovplyvnený najmä tým, že

Rozvoju malého a stredného podnikania nebola zo strany vlád venovaná dostatočná pozornosť a tento sektor nedostal dostatok potrebných injekcií v podobe dostupných pôžičiek a úverov, pretrvávajú diskriminačné

daňové zaťaženie FO voči PO, boli zrušené daňové úľavy začínajúcim podnikateľom, prakticky je nemožné využiť úľavy na paušálnej dani z titulu zvýšenia zamestnanosti (§ 16 zákona o DP) a pod.

Neboli vytvorené dostatočne účinné pravidlá a otvorený priestor pre vstup zahraničného kapitálu najmä do priestoru malého a stredného podnikania (fyzické osoby a dane pri zahraničnej spoluúčasti, podpora exportu, podpora investovania a rozvoja firmy vo väzbe na daň z príjmu FO a pod.).

Súčasnú opatrenia vlády, smerujúce k zvýšeniu stimulov v podnikaní v oblasti MSP a to rozšírenie použitia paušálnych daní možnosťou vyrovnania dane z príjmu FO na úroveň právnických osôb s podmienkou preinvestovania tejto sumy a pod. (§§ 13, 15, 16 Zákona č.: 366/99 Z. z. v znení neskorších predpisov platné od t.r.), ešte pre krátkosť platnosti nie je možné komplexne vyhodnotiť, ich pozitívny charakter však nemožno poprieť. V oblasti stimulov investícií, najmä v oblasti cestovného ruchu, daňových prázdnin apod., je však potrebné mať na zreteli i fakt, že by nemalo dochádzať k preferencii zahraničného podnikateľa na úkor domácich producentov.

Legislatíva v oblasti MP (možno snahou o rýchle riešenie) vykazovala a vykazuje "nenadväznosti", nedoriešenosť problematiky v súvisiacich zákonoch. Tento stav neprispieva k perspektívnejšiemu rozvoju súkromného podnikania, ani k pocitu istoty v podnikateľskej činnosti. Neustále zmeny právnych noriem a ich výkladu zvyšujú stres MP v podnikateľskej činnosti a v konečnom dôsledku to vedie k odmietaniu úprav a k nechote neustále sa prispôbovať a školiť.

Uvediem niektoré návrhy na zlepšenie tohto stavu, v poradí tak, ako sa s problémami podnikateľ stretne v praxi:

#### A/ Informatika a vzdelávanie:

- Zvýšiť informovanosť slovenskej verejnosti o právnom, ekonomickom a organizačnom pozadí malého súkromného podnikania a o podporných aktivitách vlády SR, najmä v predstupovom procese SR do EÚ,
- Zefektívniť prenos informácií z oblasti štátnych aktivít (legislatíva, investície, zahraničná pomoc, zahraničné podnikateľské aktivity) do priestoru súkromného podnikania, najmä podnikania malého a stredného, vytvorením systému povinného a bezplatného odovzdávania týchto informácií sektoru súkromného podnikania do informačných stredísk podnikateľských združení (napr. do informačného strediska SAMP).
- Ustanoviť povinnosť tvorcovi zákonnej normy poskytnúť záväzný výklad normy pre podnikateľské organizácie.

#### B/ Štartovacie podmienky a kapitál:

- Zásadne preorientovať sociálnu výpomoc občanovi, ktorý začína podnikat' takpovediac z núdze pod

určité ekonomickým tlakom a to z pomoci "podpory" v nezamestnanosti do foriem pomoci aktívnej podpory v začiatkoch podnikania, zriadením účelového podporného fondu vytvoreného z prostriedkov Fondu príspevkov na podporu v nezamestnanosti (PPN).

- Ustanovením podporných fondov z finančných prostriedkov získaných privatizáciou pre oblasti súkromného podnikania, najmä malého a stredného stavu, teda vytvoriť princíp vrátenia prostriedkov do oblastí kde vznikli.

- Riešiť úrokovú mieru pôžičiek a úverov, terajších cca 15 % pri seed kapitále, 11 % pri mikropôžičkách a dlhodobom úvere je neúnosné. Žiada sa zaviesť podnikateľské úvery s max. úrokovou sadzbou do 5%.

- Pri podnikateľských pôžičkách klásť dôraz na podnikateľský plán (zámer), nie na ručenie majetkom (v súčasnosti bankami požadované až dvoj – trojnásobné). Nejde tu teda o Joint - venture - spolupodnikanie banky, ale o pohodlný zárobok, pričom sa stráca motivácia banky podnikateľa nejakým spôsobom "podržať".

**C/ Legislatíva:**

- Obnoviť Radu Vlády SR pre MSP (ktorej činnosť bola zrušená po 1,5 roku činnosti), ale v zložení, ktoré zvýrazní zastúpenie najmä MP.

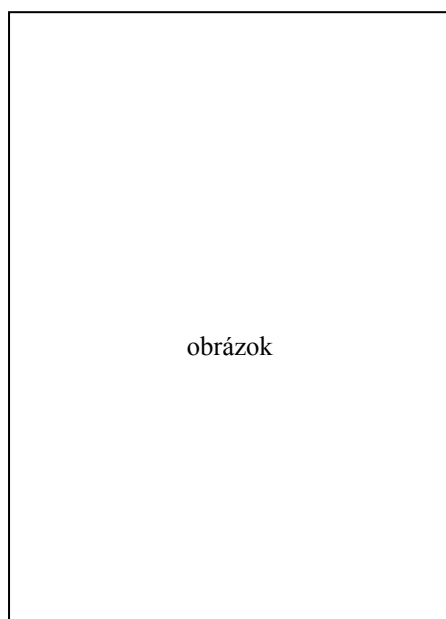
- Umožniť a výrazne uľahčiť prílev zahraničného súkromného kapitálu do oblasti malého a stredného podnikania a štátne sponzorovať a dotovať priame styky súkromných podnikateľov so zahraničnými partnermi.

- Urýchlene novelizovať zákon o zriadení SP a sociálnom poistení, ZP a zdravotnom poistení, PPN a riešiť nielen otázky výšky vymeriavacieho základu a výšky percentuálnej sadzby, ale i filozofiu zákonov, zjednodušiť systém platieb do fondov.

- Vypracovať zákon o podpore malého a stredného podnikania, v rámci ktorého pôjde o taxatívne vymedzenie malého a stredného podnikania, inštitucionálne riešenie podpory, finančné zdroje podpory a zásady ich poskytovania.

- Novelizovať daňovú sústavu v prospech daňových úľav (vrátane daňových prázdnin) pre slovenských súkromných podnikateľov, osobitne MP a vyrovnáť daňové zaťaženie FO a PO.

Ing. Vladimír Sirotko, CSc., prezident SAMP



logo

- ▶ Dovozy a vývozy textilných výrobkov
- ▶ Poradenstvo v oblasti dovozu a vývozu medzi Indickou republikou a SR
- ▶ Sprostredkovanie štúdií na vysokoškolské štúdium v SR
- ▶ Sprostredkovanie obchodu medzi Indickou republikou a SR
- ▶ Vývoz strojov a náhradných dielov do Indickej republiky

Nobelova 30, 831 02 Bratislava  
 Tel.: 00421 - 2 - 44633587 - 89  
**Fax: 00421 - 2 - 44633588**